

Trude Løkhaug Jensen,
høgskolelektor, ved Høg-
skolen i Oslo og Akershus.

Filmkvelder reduserte symptomer på demens

Reminisensprosjekt med bevisst bruk av gamle filmer fremkalte positive minner, fellesskap og trivsel blant sykehjemsbeboere.

Reminisens eller tilbakeblikk, beskrives som en allmenn, normativ prosess som gjerne aktiveres spontant hos eldre, men som noen ganger må hjelpes frem innenfor en terapeutisk ramme (1). Alle mennesker kommuniserer ved hjelp av minner, det er en del av det å leve og viser at man har levd. Med utgangspunkt i dette, og med støtte fra ledelsen, spurte vi seks beboere i alderen 75–95 år, fire kvinner og to menn, om å delta i et fagprosjekt under prosjekt «frie midler» ved Undervisningssykehjemmet i Tromsø. Hovedfunn viste at små reminisensgrupper og en bevisst bruk av film fra «gamle dager» kan fremme kommunikasjon, skape en trygg og kjent atmosfære, og bidra til en følelse av egenverd, fellesskap og trivsel. I tillegg observerte vi at deltakernes symptomer på demens som vandring, aggresjon, engstelse og så videre,

ble redusert under filmframvisningen, mens vitaliteten økte.

Hensikt og metode

Hensikten med fagprosjektet var å teste bruk av norske filmklassikere som et verktøy i reminisensarbeid. Studien hadde et ikke-randomisert utvalg. Seks beboere som vi anså ville ha glede av å delta i et slikt filmprosjekt, samt deres nærmeste pårørende, fikk utdelt et informasjonsskriv hvorpå de sammen skrev under på informert samtykke. Deltakerne hadde moderat til alvorlig grad av demens. Av hensyn til målgruppen valgte vi å gjennomføre en observasjonsstudie, med føring av feltnotater og logg. I analysen så vi etter ulike mønstre i teksten ved hjelp av flere grundige gjennomlesninger, samt at vi skrev ned og systematiserte nøkkelord og beskrivende utsagn. Vi søkte her etter mønstre og tema på tvers av personlige erfaringer (2,3,4).

Trygg ramme

Da målet var å fremme reminisens- og minnearbeid valgte vi åtte kjente klassikere med norsk tale, og filmstuen ble tidsriktig innredet. Vi gjennomførte en reminisensfilmkveld i uken, i åtte uker. Det første kvarteret serverte vi kaffe og kaker, og snakket litt om filmen, om tema og skuespillerne. Etter filmen satte vi av tid til en oppsummering, samt fulgte opp deltakernes initiativ til samtale. Den ene av de to prosjektansvarlige styrte aktiviteten, den andre observerte og noterte. Vi ønsket å skape en trygg ramme med vekt på respekt og likeverdighet, hvor prosjekt-

ansvarlige hadde som mål å hjelpe pasientene med å mestre framfor å utfordre kognitiv svikt. Deltakerne var premissleverandører for samtalen. Ingen ble presset til å snakke eller svare, og det var lov å snakke triste minner. Ingen ble korrigert hvis de sa eller gjorde noe «feil». Vi ville med dette unngå å påføre deltakerne ubehag, eller å utløse selvforsvarsmekanismer.

Resultater

Man kan ikke generalisere på bakgrunn av funn fra dette fagprosjektet, men i og med at funnene var svært like for de åtte deltakerne tror vi dette kan ha nytteverdi også for andre. Vi ønsker derfor å gi en oppsummering av prosjektet. Ved hjelp av datareduksjon kan man se mønstre som tyder på at bruk av film som tilrettelagt gruppeaktivitet kan redusere symptomer på demens, samt bidra til økt vitalitet. Å møtes i filmens verden og utveksle minner som dukket opp underveis, så ut til å gi deltakerne følelse av kontroll. Dette beskrives også i litteraturen hvor alderdom ofte knyttes til tap og savn, for eksempel tap av nære personer, hjemmet, roller, nytteverdi, autonomi, og selvbestemmelse (5). Opplevelsen av tap, av for eksempel autonomi og verdi, kan medføre fortvilelse og frykt og forvitring av integritet (6). Det ser ut til at eldre mennesker har behov for å nøste og formidle sine erindringer, og slik få bekreftet seg selv via sin egen fortid (7).

Latter og glede

Flere av de journalførte symptomene hos deltakerne før prosjektstart som rastløshet, uro, roping, tungsinn og så videre, ble helt eller

Hovedbudskap

Bevisst bruk av film kan bidra til å fremme kommunikasjon i små reminisensgrupper, samt i den daglige kommunikasjonen med eldre sykehjemsbeboere med demens, og slik bidra til å styrke identitet, integritet, fellesskap og trivsel.

Søkeord

Les mer og finn litteraturhenvisninger på våre nettsider.
» Demens » Alder » Sykehjem

FILM SOM MEDISIN? Filmer fra gamle dager, som «Fjolls til fjells» med Leif Juster medførte latter og glede hos beboere på sykehjem. Foto: Scanpix.

delvis redusert under filmframvisningene. Deltakerne fulgte oppmerksomt med, og det var mye latter, glede, diskret flørting, samt initiativ til samtale. De viste også økt mestring av sosiale ferdigheter. Deltakerne satte størst pris på familiefilmene fra gamle dager, som var svært gjenkjennbare, og uten sex og vold. De historiske dokumentarene vekket også stor interesse, og virket sterkt identitetsfremmende. Å hjelpe dem til å huske tilbake i tid så ut til å fremme konsentrasjon, engasjement, og en følelse av integritet. Fellesnevnerne i oppvekstvilkår og livshistorie så ut til å gi en følelse av gruppetilhørighet, samt at de fikk anerkjennelse for levd liv. En av de prosjektansvarlige kunne mye lokalhistorie, samt at begge satte pris på de eldre og deres historie. Dette så ut til å skape et smittende engasjement begge veier. Latteren satt løst under humorfilmene

høydepunkter, og deltakerne kjente igjen skuespillerne og filmene. Til tross for dette virket det som om humorfilmene ble noe voldsomme og slitsomme, og etter en stund oppfattet som støy. Dette resulterte i at deltakerne ble mer opptatt av interiøret og hverandre. Vi anbefaler at disse filmene derfor vises i mindre bruddstykker, som en introduksjon til videre samtale.

Positiv respons

Perioden på avdelingen etter filmframvisningen er dårlig dokumentert. Hvor varig effekten av tiltaket var vet vi derfor ikke. Fire av deltakerne har på sin side i tilfeldige møter med de prosjektansvarlige lyst opp og gitt kommentarer på hvor hyggelig det er når vi er sammen: «Det var hyggelig forrige uke også ... vi lo mye ... det var en morsom film». En av mennene med alvorlig grad av demens fortalte på avdelingen

samme kveld etter en humorfilm at han «Satte pris på å være sammen med andre som ser film og ler». Ektefellen var positiv overrasket over at han ville delta, samt at han klarte å «roe seg ned» i en sosial setting uten henne. To av deltakerne spurte også, seks måneder etter prosjektslutt, om når neste hyggestund skulle være. Det virker som det ikke er filmene i seg selv det siktes til, men en forventning om noe bra. En slik positiv grunnstemning gir sterke indikasjoner for betydningen av kultur og aktivitet uansett alder og helsetilstand. Til tross for at de ikke husker så mye av selve aktiviteten. En av kvinnene med alvorlig grad av demens uttrykte en kveld hun ble hentet til prosjektet: «... vil svært gjerne bli med å se», «nydelig», «ingen har det så godt som meg ... har det så godt her». Etter filmkveldene uttrykte hun blant annet: «... setter sånn pris på deg ... du satte en piff på kvelden ... det er så koselig her at man ikke har lyst å gå hjem». Hagen håper at de som arbeider ved aldersinstitusjoner i dag forstår at det er en gave å bli fortalt om det som har vært. Samtidig som det er med på å balansere maktforholdet mellom personalet og pasienter (8).

Konklusjon

Funn fra prosjektet indikerer at kombinasjonen film og reminisensgruppe kan fremkalle positive minner, fremme fellesskap og trivsel, samt redusere deltakernes symptomer på demens under filmframvisningene. Aktiviteten gjorde det mulig for prosjektdeltakerne å møte de eldre med aksept, forståelse, interesse, imøtekommenhet, verdighet og respekt. I lys av dette erfarte vi aktiviteten som meningsfull, også med tanke på å opprettholde de eldres identitet og integritet. Vi anbefaler derfor visning av gamle filmer som en fast aktivitet som fremmer kommunikasjon med de eldre i den daglige omsorgen. ■■■

LITTERATUR

1. Krüger RME. Det går an. Muligheter i miljøterapi. Tønsberg: Forlaget Aldring og helse, 2007.
2. Yin RK. Case Study Research. Design and methods. 2. ed. USA: Sage publications, 1994.
3. Miles MB, Huberman B. Qualitative Data Analysis. 2. ed. USA: Sage Publications, 1994.
4. Patton MQ. Qualitative research & evaluation methods. 3. ed. USA: Sage publications, 2002.
5. Eitungjerde Å. Alderdom og livskvalitet. Miljøsykepleie i teori og praksis. Gjøvik: Det Norske Samlaget, 1998.
6. Heap K. Samtalen i eldreomsorgen. Kommunikasjon, minner, kriser, sorg. Oslo: Kommuneforlaget AS, 1990.
7. Heap K. Snakk med meg! Å samtale med eldre. Oslo: Kommuneforlaget AS, 2000.
8. Hagen K. Minnegrupper – noen erfaringer. USP-rapport: Frie midler, nr. 1. Undervisningssykehuset i Tromsø, 2001.